

Cseres-Gergely Zsombor – Molnár György:
A közfoglalkoztatás a munkaügyi rendszerben,
2011–2013 – alapvető tények¹
(Kivonat)

A szerzők célja a munkanélküliek munkaügyi rendszerben bejárt útjának az elemzése, amelynek alapja a Nemzeti Munkaügyi Hivatal által az MTA KRTK részére bocsájtott, 2011. január 1. és 2013. december 31. közötti adatokat tartalmazó elemi adatállomány. A vizsgált adatbázis lehetőséget ad a nyilvántartott álláskereső, a közfoglalkoztatásban, illetve egyéb munkapiaci programokban részt vevők, az álláskeresői járadékban, valamint foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők egyedi elemzésére.

Az említett időszak során 1,77 millió fő került hosszabb vagy rövidebb időre kapcsolatba a munkaügyi rendszerrel. Ha valaki a megfigyelt időszak alatt kikerült a rendszerből, majd később ismét visszatért, akkor őt csak egyszer vették figyelembe. A munkaügyi rendszer nyilvántartásából nem csupán a regisztrált munkanélküliekről vagy a közfoglalkoztatottakról rendelkezhetünk információval, hanem más aktív munkapiaci program résztvevőiről is. Ez alapján a szerzők ötféle státust különböztetnek meg, amelyek az alábbiak:

1. regisztrált munkanélküli, de nem vesz részt semmilyen programban (csak regisztrált),
2. közfoglalkoztatott, nem kap képzést,
3. közfoglalkoztatott és képzésben is részesül,
4. más aktív munkapiaci programban vesz részt,
5. a munkaügyi rendszeren kívül van, de 2011–2013 során volt a munkaügyi rendszeren belül és ismét visszakért.

Az említett közel 1,8 millió ember közül 1 180 ezer fő (66,5%) csak regisztrált volt és nem vett részt semmilyen programban. Egynegyed azoknak az aránya, akik a vizsgált három év alatt valamikor közfoglalkoztatottak voltak (ez az arány 449 ezer főt jelent). Közülük 331 ezer fő nem vett részt képzésen a közfoglalkoztatás keretén belül, míg 118 ezer fő igen. Más típusú munkapiaci programban 202 ezer fő volt érintett.²

¹ A szerzők műve a 'Munkaerőpiaci Tükör 2014' című kötet egyik tanulmánya. Elérhetősége: http://econ.core.hu/file/download/mt_2014_hun/kozelkep_23.pdf (Utolsó letöltés ideje 2015. 07. 28.)

² Az említett létszámok összege 1 831 ezer fő, ugyanis 57 ezren a közfoglalkoztatásban és más programban is részt vettek.

A közfoglalkoztatásban részt vevő 449 ezer fő közel fele a 2011–2013 közötti időszak során csak az egyik évben vett részt a programban, 28,1 százalék két évben, míg 23,3 százalék mindhárom évben érintve volt. A közfoglalkoztatottak 2011. évi érintett száma 236 ezer fő volt, 2012-ben 234 ezer fő. A 2013. évre jelentős változás következett be, 315 ezer főt érintett a közfoglalkoztatás. Ezen belül a képzéssel egybekötött program egyre több embert ért el: míg 2011-ben csak kétezer, addig 2013-ban már 114 ezer közfoglalkoztatott vett részt képzésben is; 2012-ben 13 ezer fő volt ugyanez a létszám.

A közfoglalkoztatásban töltött átlagos időtartam előbb emelkedett, majd kismértékben csökkent a három év során: a 2011. évi nem egészen négy hónapról 2012-re közel hat hónapra nőtt, míg 2013-ban öt hónapnál valamennyivel hosszabb idejű volt az átlagos időtartam. Ugyanebben az évben a képzésben töltött átlagos idő két hónap volt. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a közfoglalkoztatás keretében szervezett képzések főként 2013 decemberében, a téli program indulásával váltak jelentőssé.

A szerzők a munkaügyi rendszerben megforduló személyek számán és a különböző programokban eltöltött időtartam vizsgálatán túl a legjellemzőbb munkaügyi rendszerbeli pályafutásokat, életutakat is elemezték 2011 és 2013 között. Alapvetően négyféle státust különböztettek meg: 1. regisztrált munkanélküli (R), 2. közfoglalkoztatott (K), 3. valamilyen más programban vett részt (P), 4. éppen a munkaügyi rendszeren kívül van, de korábban benne volt és később visszakerül (O). A különböző státusban töltött időszakokból ún. szekvenciákat vettek figyelembe. Például az R-O-R-K szekvencia egy négy epizódból álló életút, amely azt mutatja, hogy a regisztrált munkanélküli időszakot a munkaügyi rendszerből történő kikerülés, majd az újból regisztráció követte, végül pedig közfoglalkoztatásba kapcsolódott be az illető személy. Az egyes szekvenciáknak az vet véget, ha valaki elhagyja a munkaügyi rendszert, vagy a megfigyelési időszak a végéhez ér, amely 2013 év végét jelenti. A kutatók az egyes epizódok hosszát nem veszik figyelembe, csak azoknak a váltakozásával foglalkoznak.

Az 1,8 millió fő több mint 4 ezer különböző szekvenciával jellemezhető, a húsztíz leggyakoribb azonban az összes személy csaknem 89 százalékának írja le az életútját. A legtöbben csak regisztráltak voltak 2011 és 2013 között, vagyis semmilyen programban nem vettek részt; ők egyszer kerültek be a munkaügyi rendszerbe a vizsgált időtartam során. Szekvenciájuk tehát egy R betűvel írható le és mintegy 900 ezer emberről van szó. Közülük azok esetében, akik a vizsgált évek során léptek be és ki a rendszerből (közel 486 ezer emberről van szó), jellemző, hogy 120 napnál rövidebb ideig tart a regisztráció (arányuk

53%). A kilépési csúcs a 92-94. nap környékén van, amely az álláskeresési járadék folyósításának időtartamát csak 2-4 nappal haladja meg.

Tipikus életút az előbb említetten túl az R-O-R szekvencia, vagyis a regisztrációt követő kikerülés, majd a rendszerbe történő újbóli visszatérés anélkül, hogy valamilyen programba bevonták volna az érintett személyt (212,8 ezer fő munkaügyi pályafutása írható le ezzel a betűkombinációval). A két epizód (a regisztráció és a kikerülés) többször is követheti egymást. Gyakori az R-O-R-O-R és az R-O-R-O-R-O-R szekvencia is – ez a kettő valamivel több mint 65 ezer emberre volt jellemző; előbbi a negyedik, utóbbi a 15. leggyakoribb szekvencia típus.

Harmadik helyen az R-K-R munkaügyi életút áll. Közel 70 ezer olyan személy van, aki a regisztrációt követően bekapcsolódott a közfoglalkoztatás programjába, majd onnan kikerülve ismét regisztrált munkanélküli lett. A 6. legjellemzőbb R-K szekvencia 41,7 ezer emberre jellemző. Esetükben vagy tartott még a közfoglalkoztatás 2013 év végén vagy kikerültek a munkaügyi rendszerből és nem tértek oda vissza a vizsgált három év során.

Érdeemes megemlíteni a rangsorban 5. helyen álló R-P szekvenciát is, amely 46,2 ezer embert érintett. Ők azok, akik a regisztrációs időszakot követően egyszer részt vettek valamilyen, a közfoglalkoztatástól eltérő programban, utána pedig kikerültek a rendszerből.

A szerzők külön figyelmet fordítanak a közfoglalkoztatási epizódot is tartalmazó szekvenciákra. Négy fontos típust különböztetnek meg: 1. regisztrálás és közfoglalkoztatás váltakozása (KR), 2. az előbb említett két epizód kombinálódása a munkaügyi rendszeren kívül töltött egy vagy több időszakkal (KOR), 3. a közfoglalkoztatás mellett részvétel más programokban is (KPR), 4. az előbb említetteken túl jellemző a munkaügyi rendszer elhagyása (KOPR). E csoportosítás szerint elsősorban az epizódok jelenlétére koncentrálnak a kutatók, s a sorrendiségre kisebb figyelmet fordítanak. Az említett négy típus esetében a kezdőbetűkkel jelölt epizódok közötti kötőjel elhagyása is erre utal.³ A KR epizódkombináció a vizsgált három év valamelyikében közfoglalkoztatott személyek 61,6 százalékára jellemző, a KOR típus pedig 25,6 százalékát érinti. A KPR és a KOPR jelölésű munkaügyi rendszerbeli életutak esetében 7,2 és 5,5 százalék az arány.⁴

A 2013 utolsó napja előtt véget érő, közfoglalkoztatást is magába foglaló szekvenciák vizsgálata azt mutatta, hogy az esetek 95 százalékában a csak regisztrált állapot a legutolsó epizód, amelynek átlagos hossza jelentős, 170 nap. Erre alapozva a szerzők kijelentik, hogy az

³ A betűkombinációk rendjét az ABC sorrendje határozta meg.

⁴ Az említett négy fontos típuson kívül további négy említhető meg, ezek súlya azonban nem jelentős. A K, KP, KOP és KO betűkkel jelölt típusokkal a 449 ezer közfoglalkoztatott 0,1 százaléka jellemezhető.

esetek többségében nem merülhet fel annak gondolata, hogy a munkaügyi rendszerből történő kikerülés a közfoglalkoztatásnak köszönhető. A közfoglalkoztatást követően a regisztrált státus a rendszer sajátossága, a visszakerülés automatikus. 2011 és 2013 között a munkaügyi rendszert elhagyók és oda vissza nem térők esetében többségben vannak azok, akik egy vagy két közfoglalkoztatási epizóddal rendelkeznek. Ebből a szempontból érdemes lenne annak vizsgálata, hogy az egyes közfoglalkoztatási epizódok milyen hosszúságúak, hány napot ölelnek fel.

A szerzők záró gondolata az, hogy „a közfoglalkoztatásból a rendszeren kívülre kerülés esélye kisebb, mint más programokból, és minél többször vesz részt valaki közfoglalkoztatásban, annál kisebb a valószínűsége, hogy kikerül a rendszerből”. Ahogyan a tanulmány is kiemeli, nem zárható ki, hogy jelenségek együtt járásáról van szó. A bemutatott eredmények nem feltétlenül jelentik azt, hogy maga a közfoglalkoztatási program rontja a kikerülési esélyeket. Az egyén jellemzői sok mindent magyarázhatnak abból, ami az elhelyezkedés valószínűségét és a közfoglalkoztatási programból való kikerülési nehézségeket illeti. Érdekes lehet annak vizsgálata, hogy az egyes munkaügyi rendszerbeli életutak milyen egyéni jellemzőkkel bíró személyekre jellemzőek. Az elemzés ilyen szempontú kiterjesztése hozzájárulhat az életutak alakulásának jobb megértéséhez.

Készült a BM KVHÁT Statisztikai, Elemzési és Adatszolgáltatási Osztályán
Budapest, 2015. augusztus